

Foto: Marjatta Titoff

Flykten från Karelen och återseendets känslor

Sankt Nikolai-kyrkan i Salmi (bilden ovan), vid Ladogas norra strand i nuvarande Ryssland, är ingen vacker syn numera.

Den knyter ihop två berättelser i detta nummer.

Detta var hemkyrkan för Marjatta Titoff som nyligen besökte sin hem-

bygd. Hon berättar om hur det kändes att åter trampa den jord som hon egentligen är rättmätig ägare till genom sin farmors testamente.

På kyrkogården är hennes far begravd – han stupade i kriget. Hennes berättelse finner du på

Denna kyrka är också hemkyrka för Sandra Rovio som berättar om hur hennes mor blev lämnad kvar döende någonstans i ett uthus vid sjukhuset.

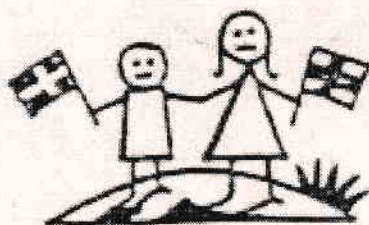
Sandras berättelse om flykten, om resan till Sverige och tiden här, läser du på

Sidan 11.

Sidorna 4-5.

Snart kan vi vara
både finska och svenska
Sista sidan!

Den dramatiska flykten
från Norge i april 1940
Sidorna 8-9.

Riksförbundet
Finska krigsbarn

Från redaktionen

Ännu ett fullmatat nummer av vår medlemstidning ligger framför dig.

Det förefaller som om medlemmarna, och prenumeranterna, uppskattar innehållet.

Det är redaktionens ambition att fortsätta att belysa krigsbarnsverksamheten under kriget och dess följder allsidigt och seriöst.

En avdelning som saknas i detta nummer är "inläggsdebatt". Hör av dig med synpunkter på innehållet, idéer om reportage. **DEBATTERA MERA!**

En hel del forskning har gjorts i ämnet finska krigsbarn, men oerhört mycket återstår. **Paul Epäily**s i Göteborg har med sin uppsats (se sidan 13) visat att man kan finna mycket intressant även i andra arkiv än Riksarkivet. Landsarkiven och liknande har ju det **lokala** materialet vilket tillåter specialstudier.

Närheten till ett omfattande arkiv är dock ingen garanti för effektivitet, vilket visas av uppföljningen av fallet **Björn Fleetwood**, som vi skrev om i förra numret.

Det visade sig att svaren på de frågor som ställdes i samband med att pojken skulle adopteras fanns i Hjälpkommitténs eget arkiv! (Se sidan 7!)

I det sammanhanget vill jag poängtera att **Pertti Kavéns** undersökning av statistiken för barnombändertagande i Helsingfors, som jag citerade i förra numret, inte kan tas som en "vetenskaplig sanning". För säkra slutsatser krävs mer forskning.

Även om det förekom att föräldrar/mödrar passade på tillfället att "dumpa" önskade barn till Sverige, så var det ingalunda normalt. Det "normala" är snarare det som beskrivs i boken "Tyhjä syli" (Den tomma famnen) och som recenserats av **Irja Olsson** (sidan 5), en ständig längtan och saknad efter barnet som skickades bort till främmande land.

Från årsskiftet höjs prenumerationspriset på MedlemsNytt till 80 kr inom Sverige och 10 Euro i Finland (och övriga världen). Höjningen beror på ökade tryckkostnader och avsevärt ökat porto. (Tidningen ingår i medlemsavgiften till RFK eller RFK-ansluten förening.)

För att kitla nyfikenheten: i nästa nummer planerar vi reportage om några krigsbarn som blivit adopterade i Sverige, hur det gick till och vad det har fått för följder.

Sköt om er!

Kai Rosnell, chefredaktör

Detta nummer av MedlemsNytt är tryckt hos *Ekonomi-Print AB*, Stockholm, i november 2002.

I detta nummer:

	sid
Från redaktionen	2
Ordföranden har ordet	3
Idétävling om minnesmärke	3
Sandra Rovios berättelse	4-5
Om "Tyhjä syli"	5
Finnungen dramatiserad	6
"Äideistä parhain" filmatiseras	6
Fallet Fleetwood igen	7
Ståls penning	7
Flykten från Norge 1940	8-9
Leena fick tre systrar	10
Den 6 december	10
Åter på sin karelska arvejord	11
Om Sirpo Virtanen-utställningen	12
Nya uppsatser	13
Varför två enkäter?	14
RFK-info, På gång i lokalföreningarna	15
Finskt pass billigare än vi trott!	16

I nästa nummer:

Om andra krigsbarn (grekiska, spanska m fl).
Fler berättelser, bl. a. om adopterade krigsbarn.

Direktanslutna till RFK

Medlemsavgiften för direktanslutning till RFK är 150 kr. per år. Tidningen ingår i priset.

Utgivning

Nästa nummer av MedlemsNytt utkommer i början av mars 2003, deadline 24 febr, därefter början av juni, september och december.

Prenumeration

Årsprenumeration SEK 80:-- (för icke-medlemmar) till RFK:s pg 424 54 97 - 5.

I Finland (och övriga världen) 10 Euro till Kai Rosnell, bankkonto (Porin Osuuspankki) 570081 476 212, eller RFK:s konto ovan. **Glöm inte ange namn, adress och vad betalningen avser.**

Redaktionen för MedlemsNytt:

Irja Olsson, ansvarig utgivare, Arentvägen 5, 806 48 Gävle. Tel 026-167678. E-post: irja.olsson.gle@telia.com

Kai Rosnell, chefredaktör (redigering, layout), Källängsv. 10, 741 42 Knivsta. Tel: 018-380009. E-post: kai.rosnell@home.se

Doris (Gui) Emanuelsson, Mjölnerbacken 15, 4 tr, 174 48 Sundbyberg. Tel: 08-7333187. E-post: gui.sture@bredband.net

Jorma Enochsson, Vitsippeväg 16, 243 39 Höör. Tel 0413-25827. E-post: enochsson@hem.utfors.se

Vieno Mårtensson, Porfyrv. 20, 542 31 Mariestad. Tel 0501-10790. E-post: tordmartensson@hotmail.com

— Ordföranden har ordet: —

Gävle, november 2002

Kära vänner!

Den 6 december är det många av oss som enligt finsk tradition tänder levande ljus och ställer dem i fönstret för att fira Finlands självständighetsdag.

I år har det gått 85 år sedan Finland blev självständig nation. Fortfarande finns bland oss människor som var barn då, och som minns de oroliga och våldsamma åren före och efter 1917.

Barnen i Finland har ju under århundraden fått känna på vad kriget är och hur vuxna tolkar vad som är bäst för barnen under kristider. För 85 år sedan skildes många av den "röda" sidans barn från familjen. De sändes till andra orter, till barnhem på den "vita" sidan för att uppfostras enligt vinnande sidans doktrin. Ingen frågade vad barnet ville.

Vi som under andra världskriget sändes till Sverige och de övriga nordiska länderna kan vittna om vad kriget orsakade oss, hur det påverkade våra liv och familjereaktioner.

Nu har vi här i Norden snart 60 år fått njuta av fred, men våldet finns ändå nära oss, även i Finland. Det upplevde jag mycket konkret då jag i mitten av oktober besökte ett stort köpcenter i Helsingfors, och en bomb briserade där strax efter mitt besök. Ett barn och flera vuxna miste livet.

Den 18-19 november var vi flera från Riksförbundet som deltog i **Utlandsfinländarparlamentets** tredje session i Helsingfors.

Den hölls på Riddarhuset och där satt jag och häpnade över de granna vapensköldarna för adelsfamiljerna i riket. Men kriget gjorde sig påmint även där. Mitt framför ögonen på mig hängde den Armfeltiska vapenskölden, och strax mindes jag hur släktens unga män på 1700-talet måste följa med Karl den XII:s här över norska fjällen och att de frös ihjäl tillsammans med hundratals andra unga män under Armfelts befäl.

Själva sessionen gick i fredens tecken.

Tempot var raskt och mötet välorganiserat. Över 70 motioner hade lämnats in, 13 av dem från Sverige.

Bland dem fanns två motioner från RFK, ursprungligen från Ostkustens Finska Krigsbarn. Den ena handlade om rätten till rehabilitering. Parlamentet uppmanade sekretariatet att undersöka möjligheterna att lagstiftning som gäller psykisk och fysisk rehabilitering för veteraner m fl skulle kunna omfatta även krigsbarn och barn som blev föräldralösa på grund av kriget.

I den andra motionen äskade vi ekonomiskt stöd till bevarande av krigsbarnens berättelser om händelserna under och efter barntransporterna till Sverige. Svaret blev ungefär som "Goddag Yxskall".

Vi fick goda råd vart vi skulle kunna vända oss för att söka pengar i Finland och i Sverige. Samma instanser som vi i vissa fall redan har uppvyttat, men vi hoppas på bättre förståelse nästa gång.

Haparandaprojektet har tagit ett nytt steg.

Gruppen träffades den 17 november i Stockholm och beslutade att utlysa en konstnärlig idéävling. Alla krigsbarn uppmanas nu att komma med ett förslag till ett monument. Det vill vi placera på gränsområdet i norr, mellan Finland och Sverige. Det blir kanske vårt sista stora projekt, och vem skulle kunna tolka vår sak bättre än vi krigsbarn själva.

Vi hoppas få avtäckta monumentet på fredsdagen den 27 april 2005. Förslagen ska lämnas till oss senast den 14 april 2003.

Nu är det närmast julen vi väntar på och då hoppas jag att julfriden får råda. Styrelsen och jag önskar alla **God Jul och Gott Nytt år 2003.**

lgä

Idétävling om minnesmärke!

Haparanda och Torneå var ju de platser där de flesta av oss krigsbarn passerade en eller flera gånger under våra resor mellan Sverige och Finland. Området var även aktuellt under slutet av kriget vid evakueringen av finska Lappland, liksom för svenska frivilliga, som var stationerade i norra Finland under kriget.

Vi planerar att under år 2005 i samband med firandet av 60-årsminnet av den dag då de sista tys-

karna lämnade norra Finland och freden var ett faktum **inviga ett minnesmärke/monument** i gränslandet mellan Haparanda och Torneå. Vi inbjuder således våra konstnärliga medlemmar i krigsbarnsföreningarna i Sverige, Finland och Danmark att skissa på idéer till ett minnesmärke i form av ett större monument.

Ange också vilket material du tänkt dig ska användas.

Förslagen ska vara inlämnade **senast 14/4 2003.**

Inom Sverige och Danmark skickas förslagen till **Pirkko Ahlin** och inom Finland till **Pertti Kavén**. Adresser se nedan. Ytterligare upplysningar lämnas av Pirkko och Pertti, samt **Irja Olsson**.

Pirkko Ahlin, John Ericssonsg. 55, 652 19 Karlstad. Tel 054-158638.

Pertti Kavén, Kaartotie 27, FIN-044 30 Järvenpää, Finland. Tel: 00358-92711402.

Sandra Rovio:

Varför hade man ingen tolk...?

Natten då kriget bröt ut var jag fyra år och kommer inte ihåg någonting. Allt är berättat för mig av mina systrar.

Mamma låg på Salmi sjukhus (just norr om Ladoga, nu på ryska sidan) efter att ha fått en dödfödd pojke, hon hade tidigare blivit stängad av en ko.

Pappa hade varit ute i arbete på veckorna och var hemma bara över helgerna. De fyra äldsta systrarna hade redan flyttat så vi fyra yngsta var ensamma hemma.

Ingen grav för mamma

Den morgon då vi flydde skulle Anna, den äldsta av oss fyra, gå och prata med mamma, men hon kom inte in. Militären hade tagit över sjukhuset och ingen visste var mamma var.

Efter många år fick vi veta att mamma hade dött den natten och blivit lagd i något uthus – dom hade inte tid att evakuera de döda, så henne har vi ingen grav till.

Vi fyra fick åka med lastbil och tåg och hamnade så i Jorva utanför Vasa i

Sandra Rovio i en dräkt som hon fick efter sin äldsta syster Maija i Sukeva.

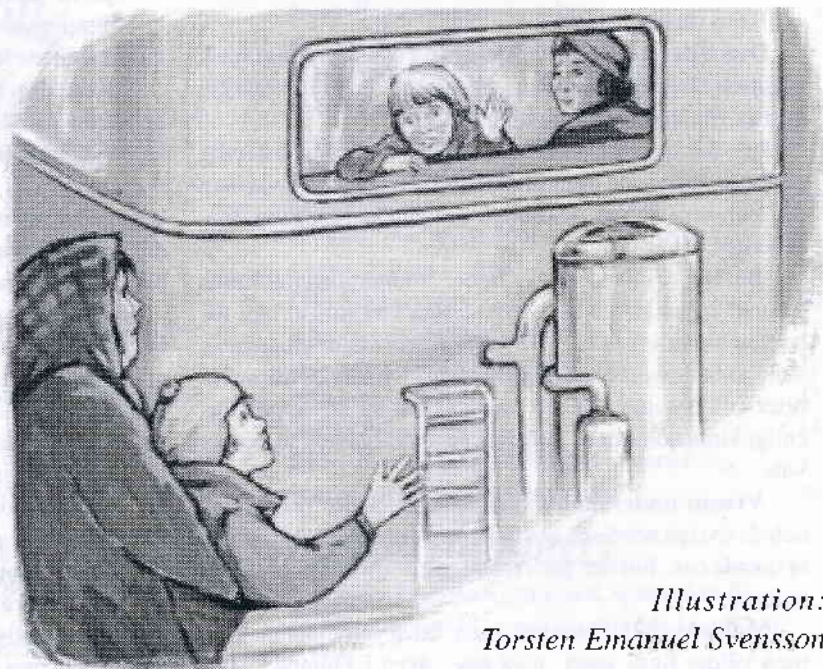

Illustration:
Torsten Emanuel Svensson

en skola. Efter ett halvt år hade pappa letat rätt på oss och bodde med oss, men han var då väldigt sjuk och avled efter en tid. Honom har vi begravd i Jorva kyrkogård.

De yngsta till Sverige

Efter det tog vår äldsta syster hand om oss tre yngsta. Anna fick arbete i barnfamilj i Jorva. Vår äldsta syster var då gift och bodde i Imatra. 1941 fick hon möjlighet att skicka oss två yngsta till Sverige, och den tredje, som var över tio år, till Danmark.

Paula som var två och ett halvt år äldre än jag fick lova att hålla reda på mig och inte släppa mig. Det innebar bl a att min säng alltid var orörd, jag fick alltid ligga skaföttes i Paulas sovplatser.

Barn valdes ut

Paula blev sjösjuk men inte jag. Ändå fick jag inte gå upp på däck för att leka med de andra – ja, det finns mycket detaljer...

Vi hamnade i Örebro på någon uppsamlingsplats. Det kom folk och valde ut sina barn och försvann. Paula och jag var kvar. Så kom en dag två tanter för att hämta oss, jag förstod ju ingenting.

Men varför – och det har alltid varit ett stort frågetecken – varför hade dom inte någon tolk som kunde

talat om för Paula, som hade gett löfte att inte släppa mig, för min syster hade fått löfte om att få komma till samma hem, då hade ju Paula fått veta att vi skulle komma till två olika familjer men att våra "farbröder" (fosterföräldrar) var bröder och att vi skulle få träffas?

Vad vi skrek!

Paula hade lagt märke till när tanterna betalade i affären att den ena hade betalat för henne och den andra för mig. Jag hade varit helt ovetande tills Paula och hennes tant gick in i en buss.

Det sista jag såg var Paula i bakfönstret, hon skrek, och jag hade skrikit också. Min tant hade fått bära mig till vår buss, hon hade mått så illa, dels var hon väldigt kraftig (liten och rund), dels hade folk tittat, så man förstår lite grann hur besvärlig jag måste ha varit.

Avlusning

Tant Ella hade fått gå ur bussen och mer eller mindre släpa mig till en släkting strax utanför Örebro som hade en hattaffär. Där hade dom lusat av mig och jag fick bada. I och med det hade jag blivit mer lätthanterlig.

Detta hände i början av november 1941.

På julhelgen var det släktmiddag hos våra fosterpappors föräldrar. Paula och jag träffades och läste in oss i en

Sorg, smärta, längtan efter ett älskat barn

Tyhjä syli, av Virpi Salin, som kom ut i våras i Finland, är en berättelse om moderskärlek.

Den handlar om sömmerskan Lempi Salin, som i mars 1942 följer sin treårige son Stig Olof till centralen i Helsingfors och hjälper honom att stiga ombord på tåget som ska föra honom till Sverige, och om den sorg och längtan som skilsmässans orsakade.

Stig-Olof hamnar hos Joel och Anna Lindström i Östervåla nära Uppsala. Paret fäster sig varmt vid barnet.

Lempi är svensktalande och brevväxlar med Anna under de fyra år som Stig-Olof är i Sverige. Det är hennes brev som ligger till grund för boken "Tylhä syli" (Den tomma familjen). Annas brev är inte bevarade.

Breven från Lempi kom fram vid fosterfaderns död, 50 år efter kriget.

Stig-Olofs hustru Virpi får tag på breven, läser dem och förstår deras

historiska värde, och för första gången hör vi mödrarnas röst.

De som så ofta har fått bära skulden för barnförflyttningarna, som uppmuntrades och ibland av ekonomiska skäl tvingades av myndigheterna att sända iväg barnen.

Finska mödrar har beskyllts för att de skulle ha velat bli av med sina barn för att bl.a. kunna roa sig med tyska officerare, eller av bekvämlighetsskäl.

Lempis brev uttrycker helt andra känslor: sorg, smärta, och längtan efter ett älskat barn. Det är samma känslor som tiotusentals mödrar och även fäder måste ha känt under dessa barnförflyttningarnas år.

Utan sentimentalitet

Lempi skriver ofta till Anna. Hon beskriver stora och små vardagsändelser i krigets skugga. Hon är överväldigad av tacksamhet mot Anna och Joel och breven andas oro för sonen och en längtan som tar.

Ändå är Lempi Salin inte senti-

Virpi Salin: Tyhjä syli. WS
Bookwell OY, Juva 2002.

mental. Hon är en rejäl finsk kvinna som klarar av krigets villkor, där tillvaron slås sönder, gång på gång, men hon är alltid redo att med styrka och humor börja på nytt.

Tyhjä syli har bara kommit ut på finska. Jag hoppas att den snart ges ut även på svenska. Vi krigsbarn behöver få veta hur saknade de flesta av oss var.

Irja Olsson

Sandra Rovio...

Forts från föregående sida

garderob och pratade och pratade hela tiden, vi hade inte haft tid att äta eller dricka någonting.

Paula gråter fortfarande när det blir tal om denna tid, jag var då sex och Paula nio år.

Varför hade dom inte ordnat en tolk?

Skogsarbete

Jag har förträngt hela uppväxttiden, det var bara jobb och jobb hela tiden. På vintrarna var jag med fosterfar i skogen och barkade, det var slyborttagning samt oändliga timmar i magasinet, jag högg gengasved med en egen liten yxa, somrar och höstar var det skörden, rensa, potatisupptagning. Ja, så fick jag mjölka en eller två kor varje morgon så det luktade lagård om mig i skolan, fick alltid lida för det.

Jag var enda finnen i hela skolan så det hade räckt med det. En fördel var att jag fick lära mig att försvara mig, blev en slagskämpe.

”Jag fick jobba så hårt...”

Så skulle man ändå vara tacksam för att man fått ett hem. Fick inte ens veta när det var bouppteckning efter mina fosterföräldrar, jag var ju inte adopterad. Det är nog det som tynger mig mest nu på äldre dagar.

Gården såldes

Jag har två underbara söner som jag aldrig kunde ställa upp nog för.

Gården som jag växte upp i såldes och allt gick till missionen. Ska väl inte klaga över det nu, men för att jag fick jobba så hårt när jag växte upp...

Psykiskt nerklämd

Jag flyttade därifrån i 20-årsåldern. Jag tog kontakt med dem senare men ångrar det fortfarande, jag har inget gemensamt med den släkten. Har klarat mig ändå och klarar mig nog tills mina dagar tar slut.

Lyekats så bra med livet har jag väl inte gjort. Gifte mig 1962 och trodde jag var den lyckligaste på jorden. Men vi hade alldeles för olika uppväxt och

uppfattning om allt.

Efter fem år var jag psykiskt nerklämd, fick alltid höra nedlåtande saker om finnar och religiöst folk.

Långt innan jag hade tänkt på skilsmässa sa pappan att "så mycket du vet så får du aldrig den förstfödde". Vi hade var sin grabb, punkt slut, jag fick inte träffa den stora grabben, och den yngste har inte pappan så mycket som träffat efter skilsmässan.

Samma öde för barnen

Men nu, sedan något år, bor vi i Göteborg alla tre.

Eftersom jag inte fick växa upp med mina syskon är det beklämmande att mina två söner gick samma öde till mötes.

Jag ska göra allt för att vi ska få rätta känslan mellan mor och söner och bröder.

Det är inte lätt, men jag har inget annat att göra numera.

Sandra Rovio

Finnungen dramatiserad

Ingen självbiografi, bara "hopplock"

För några år sedan utkom en liten bok, **Finnungen**, skriven av **Anja E. Tyni**.

Texten på baksidan gav sken av att det var en berättelse om författarens eget öde, hennes egna upplevelser och känslor.

När man läser boken upptäcker man snart att "detta kan inte vara sant".

Framför allt gäller det händelser som påstås ha ägt rum i Finland, under **vinterkriget**.

På bara några rader berättas att huvudpersonens farföräldrar mördades av ryssar som trängde in i byn. Ryska partisaner härjade förvisso under **fortsättningskriget**, i norra och östra delarna av landet, men aldrig på orter där huvudstadens befolkning sökt skydd.

Detta tvivel på äktheten ökar ju längre man läser i boken.

Huvudpersonen Tarja hamnar som krigsbarn i Sverige på ett stort gods, en herrgård närmast. Fostermodern är hård och beskrivs som en sadist. Boken slutar med att Tarja står där ensam på väg ut i livet, lika utblottad som när hon kom.

Mikael Niemi

Nu har Finnungen dramatiserats av **Mikael Niemi** (känd för sin Populärmusik från Vittula) och spelats för fulla hus i Kiruna av Teater Blixter (ett samarbete mellan Rallarfesten, Tornedals-teatern och Kiruna Amatörteaterförening).

"En pjäs som det gör riktigt ont att se", skriver Anneli Lundmark i sin recension (NSD 31/10 2002). "Berättelsen ... känns svart som höstmatten. ... Här finns inga ljusglimtar."

Systemen nämns inte

Många tidningsreportage om Anja E. Tyni och Finnungen ger också sken av att berättelsen är sann, hennes eget öde.

Men hennes äldre syster **Ritva Elfving** vederlägger berättelsen på punkt efter punkt, pekar på alla "felaktigheter" och "osanningar". Hon bodde i samma rum som sin lillasyster i sex år, i samma fosterfamilj. Hennes existens nämns inte ens i boken.

När jag ringer och frågar om det rätta förhållandet svarar Anja nu:

– Men boken är ju en roman. Jag har aldrig påstått att den är rent självbiografisk. Den innehåller minnen, berättelser som jag hört och satt ihop.

Beskyld för stöld

Hennes skolkamrater har hört av sig till den äldre system, liksom fosterfamiljens släktingar och en f d anställd (piga på den tiden) som tagit illa vid sig att ha beskyllts för stöld.

– Det är jag som har fått ta emot smällarna efter Anjas bok, säger Ritva.

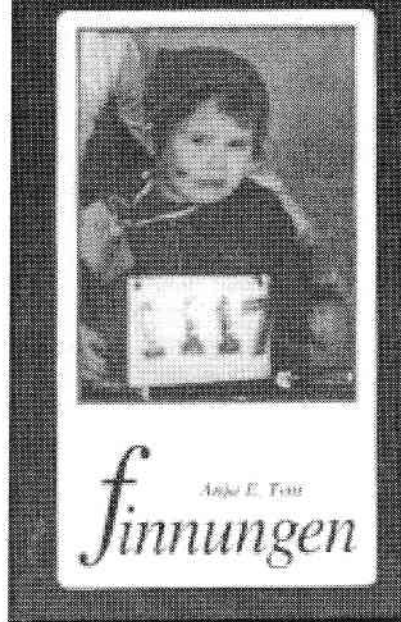
Visst har en författare rätt att skriva vad hon vill i en roman, men felet i detta fall är att berättelsen framställs som självbiografisk.

– Det är inte jag som skrivit baksidestexten, säger Anja Tyni.

Visas i Stockholm!

Även i förhandstexter inför teaterpremiären (NSD 14/10 2002) får läsaren uppfattningen att pjäsen är verklighetsbaserad, att det är författarens

Anja E. Tyni: *Finnungen*.
Årlans förlag, 1998.

egna upplevelser som dramatiserats.

Pjäsen kommer att visas i Stockholm under Tornedalsdagarna. **Finlandsinstitutet**, Snickarbacken 2, är adressen. Datum: söndag 16 februari 2003, på eftermiddagen.

Kai Rosnell

Heikki Hietamies "Äideistä parhain" skall bli film

Ämnet "krigsbarn" börjar intressera fler och fler.

Nu är en ny film på gång.

Det är romanen "Äideistä parhain" ("Den bästa av mödrar") av **Heikki Hietamies** som ska ligga till grund för filmen som produceras av Ilkka Mattila i Helsingfors.

Manusförfattare är **Jimmy Karlsson** och **Kirsi Vikman**, Stockholm.

– Det ska bli en film om en mans erfarenheter som krigsbarn i en svensk bondefamilj, berättar Jimmy Karlsson.

Paret Karlsson-Vikman håller just nu på med research samtidigt som de skriver på manuset, som inte följer romanen i alla detaljer.

– Det är just för att detaljerna ska stämma med verkligheten. Vi kan till exempel inte låta pojken transporteras till Sverige på hösten 1943 för då var det ju inga krigsbarnstransporter, exemplifierar Jimmy.

Jimmy Karlsson och Kirsi Vikman håller på att skriva filmmanus till boken *Äideistä parhain*.

Foto: Kai Rosnell

Heikki Hietamies var själv krigsbarn i Sverige i knappt ett halvår hösten 1944, och hans skildring är fullt trovärdig ända tills han blandar in erfarenheten av en lukt och hur huvudpersonens mor går in för att förstöra hans liv – då känns det fiktivt.

Hietamies påstår inte att romanen är en självbiografi (även om mycket känns självupplevt), tvärtom har han sagt att tre olika öden bidragit till hans huvudperson.

Kai Rosnell

Fallet Björn Fleetwood: Modern eskorterade sönerna till Sverige

Minns du reportaget om **Björn Fleetwood** i förra numret – pojken Ukko Sakari som förnekades av sin mor men som ändå lyckades få reda på sin identitet?

Vi undrade hur han och hans äldre (halv)bror Pentti över huvud taget kom till Sverige under vinterkriget.

Vi har funnit ett svar – på Riksarkivet (RA) i Stockholm.

Det var faktiskt hans mor, **Hanna Savolainen** (som senare förnekade honom), som själv eskorterade sina pojkar till Sverige.

Bevisen finns i Centrala Finlands-hjälpens arkiv på RA.

Ett kartotek över "finska flyktingar i Sverige" fanns alla tre. Äldste sonen kallades för Erkki Einari, men födelse-tiden angavs som densamma som se-

nare gällde "Pentti Eino Peltonen" (efternamnet efter fadern som erkände faderskapet).

Jag fann hela gruppen på tre personer på en transportlista: Avreste från Finland 11 januari 1940, anlände till Vindeln 14 jan.

Familjen Savolainen fortsatte 16 jan till "Östergötlands länscentral, Tranås".

Baksidan av registerkortet har intressanta upplysningar.

Det framgår att Hanna och äldste sonen hamnade hos en lantbrukare i Asbysand (vid sjön Sommen cirka 35 km från Tranås), medan Ukko Sakaris hemvist nämns som "kaptan Fleetwood, Linköping", samt samme lantbrukare, och anteckningen från 17 augusti 1940: "stannar, adoption?".

Den positiva och hjälpsamma Irma Putkonen på Magistraten i Helsingfors som hjälpte Fleetwoods att finna sina rötter. Foto: Kai Rosnell

Hanna reste tillbaka till Finland (senast) 22.4 -40.

Dessa uppgifter kastar ett delvis nytt ljus över hela hanteringen av Björn Fleetwoods fall.

Saknades viljan?

Fosterföräldrarna skrev inför adoptionen (som godkändes 1948) till Hjälpkommittén för att få hjälp att spåra modern. Det misslyckades.

Ändå fanns svaren nära: i Centrala Finlandshjälpens arkiv, som inte bör ha varit okänt för Hjälpkommittén. Saknades viljan? Eller fantasin?

Och mor Hanna har sett till att hennes barn blev ordentligt omhändertagna innan hon återvände till Finland.

Vi känner inte till hur svår hennes situation verkligen var, men vi kan ha en viss förståelse för detta handlings-sätt. Att hon sedan förnekade sonen är svårare att förstå.

Kavén-citat

I samband med reportaget om Björn Fleetwood skrev jag att "Krigsbarnstransporterna var en gyllene chans för finska mödrar att bli av med oönskade barn".

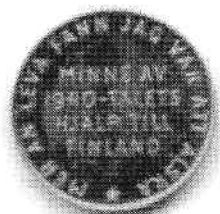
Jag citerade Pertti Kavén som titlat på statistiken över omhändertagna barn i Helsingfors under krigsåren.

Pertti påpekar att han bara flyktigt sett på statistiken och att han "fick en känsla av att siffran för omhändertaganden sjönk under den tid som transporterna pågick". Man kan alltså inte ta uppgiften som en vetenskaplig sanning. Därtill fordras grundligare forskning.

Men enkätundersökningen 1945 visar att bara en tredjedel av "familjerna" i Helsingfors ville ha hem sina barn från Sverige.

Kai Rosnell

Ståls penning

Så här ser den ut, Ståls penning, som präglades 1945 och såldes för att finansiera verksamheten hos Hjälpkommittén för Finlands barn.

Formgivare var den välkände finländske konstnären Wäinö Aaltonen. Framsidan visar ett litet barn, spädbarn. Baksidestexten lyder:

Minne av 1940-talets hjälp till Finland

Runt denna text finns ett citat av Runeberg:

Mer än leva fam jag var att älska

Medaljen, myntet eller vad man ska kalla det för präglades av Sporrongs.

I Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad (nr 6, August, 1945) benämns den "minnespenning" som gick under namnet "Ståls penning", "därmed symboliserande finlandshjälpens

innersta väsen, det spontana osjälviska givandets glädje tolkat av Runeberg i den berömda strofen ur Fänrik Ståls sägner: Giv åt Stål en penning även, eller tag ock min."

Minnespenngen i förgyllt brons såldes för två kronor stycket. Den fanns även i guld och kostade då 500 kr.

Den vackra medaljen finns fortfarande allmänt kvar hos fosterföräldrar eller deras ättlingar.

Vad kan den vara värd i dag?

– Den är inte värd nånting, blev svaret i en myntaffär i Stockholm. Det finns mängder av den.

Försäljaren visade att han hade några stycken i sina lådor.

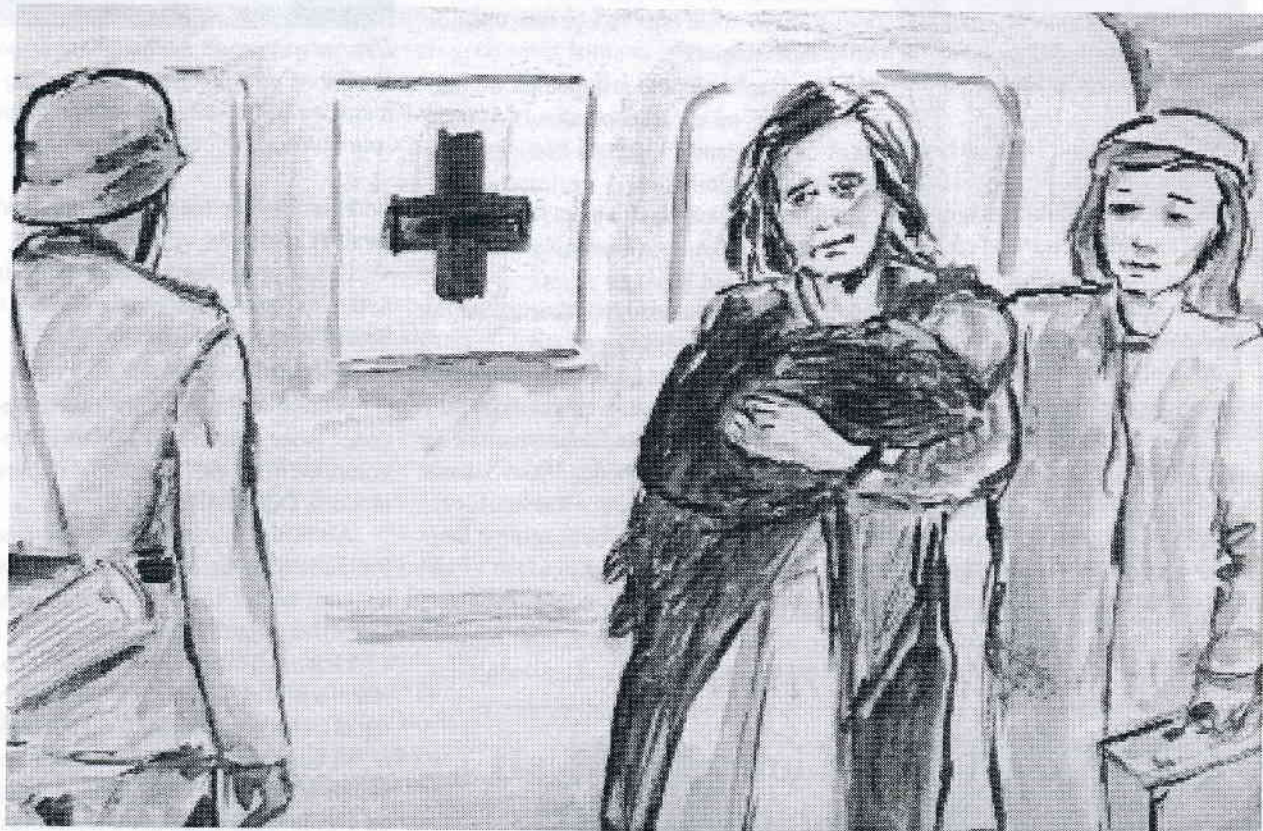
För sent kom jag att tänka på att be att få en sån där "värdelös" medalj.

Kai Rosnell

Karin Sonck:

Den dramatiska flykten från Norge i april 1940

Illustration:
Torsten Emanuel Svensson

Jag var med min dotter **Christel** hos min väninna **Alette Nissen** i Heggedal (Asker kommun) på en lantgård i april 1940. Datum kan fås fram exakt: tidigt på morgonen väcktes vi av att ett stort stridsplan flög lågt över orten.

Syvertsen, som skötte jordbruket, förundrade sig över att det inte stått någonting i avisen om en manöver.

Men det var ingen manöver. Senare meddelade Syvertsen att posten inte hade kommit, och ännu litet senare hade han varit på stationen – tågen gick inte.

Ambassad-transport

Sedan ringde man från Finlands ambassad och sade att transport skulle ordnas för finländare som önskade lämna landet.

Jag vet inte när precis vi började tala om tyskar och krig i Heggedal, men jag antar att djungeltelegrafan fungerade. Jag beslöt mig för att resa.

jag ville inte bli mitt värdfolk till last om det blev knäppt om mat.

Det blev att ta sig in till Oslo, varifrån starten gick till Sverige (Heggedal är rätt nära Oslo). Märkvärdigt nog minns jag inte hur vi kom till staden, jag minns bara att vi tog oss fram längs långa gator, jag bärande på Christel (som skulle fylla två år i juli). Alette släpande på min kappsäck.

Två av Oslo stads bussar väntade, den ena för passagerare, den andra för bagage. De var märkta med röda kors-flaggor. Dessutom skulle medfölja en privatbil, Maire Gullichsens, och i den äkte hennes barn och en äldre kvinnlig släkting.

Soldater överallt

Vi kom iväg i skymningen. Tyska soldater stod utposterade överallt i staden, i halvcirkel omkring dem på behörigt avstånd stod osloborna tysta och betraktade dem. I fjorden låg det

stora fartyget **Blücher**, en mörk silhuett (se fotnot).

Det var inte trångt i bussen, men jag minns inte många namn. Där var **Kristin Olsoni**, något äldre än min dotter (se fotnot), där var fru **Hedström** som var gift med min f d matematiklärare, där var en diplomatfru från ambassaden, där var **Maire Gullichsen**.

Övriga var flickor i 10-12-årsåldern, en gammal dam som var störd av barnen, ett medelålders norskt par som följde en liten flicka, som de av allt att döma helst hade behållit där, och flera till.

Bron sprängdes

Arrangörerna hade antagligen räknat sig att vi skulle komma till Sverige samma kväll. Vi äkte över gränsen 29 timmar senare.

Det var stopp överallt. Man hade ett intryck av att normännen helt ta-

En bro sprängdes, vi blev beskjutna

Flykten från Norge...

gits på sängen och tyskarna fanns överallt med hästar och lastbilar. Träd hade fällts över vägarna av norrmännen, vi vände och sökte oss norrut.

Vi kom till en bro som de sprängde framför oss i tron att vi var tyskar, dessutom sköt de på oss. En flicka blev träffad, inte farligt (*en skråma i armen*) men någonstans fick man tag i en läkare.

I alla fall vände vi på den smala vägen och körde i hög fart med släckta lyktor därifrån, det var stickmörkt då redan.

Bröt oss in

Vid en skola, där alla hade givit sig iväg, bröt vi oss in i lärarbostaden och sov på alla golv, förutom de två som sov i lärarparets sängar.

Följande dag fortsatte de motiga försöken att komma över gränsen. Det var väl oftast passivt motstånd (fällda träd), men det talades också om strid en gång.

I en by stannade vi vid en lanthandel för att få proviant, och då blev vi hjudna av handelsman och hans hustru upp i deras hem ovanpå butiken och bespisades med vad de hade av konserver och dylikt i sitt lager. Jag känner ännu stor tacksamhet.

Över till Årjäng

Så blev det kväll igen och till slut tog vår chaufför sin chans och körde in på en liten snöig och slaskig väg där trädgrenarna skrapade i taket, och vi kom i mörkret till Årjäng.

Det var faktiskt mörkt, svenskarna hade fått mörklägningsorder längs hela gränsen och deras enda möjlighet var att släcka precis all belysning.

Där sov vi på ortens hotell, jag fick ett eget rum, det var skoputsarens skrubb, det var utmärkt!

Första klass!

Vi stannade sedan hela följande dag i Årjäng, blev väl omskötta och lastades sent på kvällen, igen i absolut mörker, i sovkupeéer – jag åkte första klass minns jag – och följande morgon var vi i Stockholm och kom i tidningen!

Sedan tog det ytterligare tio dygn innan vi fick båt till Åbo. Där stannade jag och hade det bra hos mina svärföräldrar, men mina arma reskamrater lämnade jag på ett sidospår på tåget, med utsikt att hänga där hela dagen...

Karin Sonck

I Aftonbladet söndagen den 14 april 1940 beskrivs flykten från Oslo i dramatiska ordalag. Det var dr Bertel Nyberg, chef för Centrala Finlandshjälpen i Finland, och en finsk dam, fru Ulrichs (som hade egna barn i gruppen i Norge), som for i bil från Stockholm till Oslo för att organisera hemtransporten.

I tidningens första upplaga talas om ca 40 barn, i en senare upplaga har siffran korrigerats till 30.

Centrala Finlandshjälpen hade 87 barn i Norge, dessutom fanns ett antal som rest privat.

Fotnot: Blücher var en tung tysk kryssare som skadades av minor och sänktes av norskt kustartilleri i Oslofjorden den 9 april. Om det verkligen var Blücher som artikelförfattaren såg måste flykten från Norge ha startat senast den dagen.

Kristin Olsoni är en känd teatermänniska i Finland, drivande kraft bakom Klockrike-teatern. (red.)

Karin Sonck skrev denna berättelse för många år sedan. Helena Hernberg i Helsingfors fann den bland sina papper och sände den till MedlemsNytt. Karin Sonck dog för några år sedan. Dottern Christel, som vistades som krigsbarn även i Sverige, bor numera i Frankrike.

Historiebok i Björneborg!

Även i Finland har krigsbarnsföreningarna irriterat sig på att det ingenting står om krigsbarnsverksamheten i historieböckerna.

Därför har föreningen i västra Finland, med Björneborg (Pori) som centrum, startat en arbetsgrupp som samlar ihop så mycket fakta som möjligt

om hur det egentligen gick till när 70 000 barn skickades iväg från landet.

Boken blir förhoppningsvis klar till nästa höst och ska innehålla både dokument och ögonvittnesberättelser. Om du känner att du har något att bidra med, ta kontakt.

Huvudansvariga för projektet är Pirjo och Jaakko Nurmi, Lanningintie 50, FIN-29320 Laineperi, tel 00358-2-5383715. E-post: nurmet@luukku.com.

Debattera mera!

Leena fick tre systrar

Leena Aaltio (två från höger) med sina svenska systrar läser gamla brev som skickades mellan föräldrarna.

Under Finlands vinterkrig 1939-1940 organiserade Juristförbundet i Sverige att barn från finska juristfamiljer fick komma till dito i Sverige.

Som sexåring skickades jag till Sverige och Bromma.

Vi åkte tåg från Helsingfors till Stockholm via Tornå och Haparanda.

Resan tog en vecka pga att resan inom Finland endast kunde ske på nätterna. Detta på grund av bombningarna från de ryska planerna.

Jag kom till en familj som bodde i villa och fick tre Sverige-systrar. Mellansystemen var jämnårig med mig.

De första nätterna grät jag mig till sömns. Jag kunde varken tala eller förstå svenska. Men med den moderliga

mamman Bibbi blev jag snart hemma-stadd och trivdes.

Minns lekar i snön och i en lekstuga på tomten. Jag fyllde sju år strax efter ankomsten och måste då försöka lära mig läsa finska.

Hade med mig den finska ABC-boken.

Min svenska mamma hjälpte mig och kontrollerade mina läsövningar på detta för henne helt främmande språk.

Vinterkriget tog slut och jag återvände hem.

Trots att vistelsen varat i enbart tre månader hade jag glömt finskan när jag kom hem. Lyckligtvis återkom språket rätt omgående.

Vänskapen familjerna emellan fortsatte. Tre somrar tillbringades hos dem.

Musik var ett stort gemensamt intresse i familjen.

Vi fyra flickor bjöds på operan att höra Verdis Aida. Jag var 14 år då.

Jag deltog då min "syster" konfirmerades, tog studenten och gifte sig.

Fick själv högsta betyg i svenska i studenten.

Ja, jag har haft stor glädje av min svenska, inte minst i den Nordiska vänskapsföreningen som jag är medlem i.

När vi alla bildade familj blev det ett uppehåll.

Men, varje jul kom ett kärt och efterlängtat brev från "mamma".

Hon berättade nyheter från familjens år med barn och barnbarn. Ja, även barnbarnsbarn så småningom.

Efter "pappas" död 1976 hölls kontakten med mamma Bibbi. Hon kom att bli än viktigare sen mina egna föräldrar dött på 80-talet.

Jag hade den stora glädjen att ha henne på besök i mitt hem.

Hon blev nästan 93 år.

Blev mycket rörd då mina systrar frågade om de fick sätta även mitt namn i dödsannonsen.

Jag skulle vara många upplevelser fattigare om jag inte fått lära känna min svenska familj.

Känner tacksamhet för deras vänskap som varat över 60 år.

Leena Aaltio, Sotavalta Lempäälä.

Tillägg från svenska system **Lena Böving:**

Jag vet att många barn från Finland inte alltid fick det så bra. Men det fanns de som var Leena, som ändå hade tur. Hon hade föräldrar att återvända till och mina föräldrar förstod hur svårt det var för en liten tös att komma till ett främmande land och främmande språk.

Hon förblev vår egen syster.

Den 6 december

På Finlands självständighetsdag den 6 december tänker jag på

- min pappa, Eelis Kustula och hans tre bröder

- min styvpappa, Erkki Ukkola

- min morbror, Kalle Ääreli

som alla stupade i vinterkriget och var familjeläder.

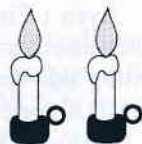
- min tappra mamma Kaisa Ukkola, som skickade sin äldsta son, 14 år, att

gå med våra kor från Medetkoski, Sodankylä, till Sverige, två söner och

mig med barntransporterna till Sverige och själv evakuerades hon med två

söner och babydotter till Lohtaja i Finland.

- min starka mamma som efter kriget samlade sin barnaskara, byggde ett nytt hus och såg till att vi alla fick en yrkesutbildning.

Traditionsenligt tänds jag två ljus i mitt fönster kl 18.00 och minns...

Aida Strömberg

Leena Tarjanne, som åttaåring i Finland sommaren 1941.

Åter på sin karelska arvejord

I november 1944 kom jag till Sverige som krigsbarn från Karelen. Inte förrän i maj år 2002 kunde jag återse min hembygd, som numera ligger i Ryskland.

Det kunde jag göra mycket tack vare krigsbarnsföreningarna i Sverige och Finland. Utan deras stöd hade jag aldrig kunnat göra denna återvändarresa. Speciellt vill jag tacka **Risto Vasara** i S:t Michel som blev min mentor.

Resan började med att jag fick gästa Risto och hans hustru några dagar innan färden gick till min hembygd.

Testamente

Min familj, både på pappas och mammas sida, tillhörde Salmi kommun, men vi bodde på ön Lunkula i norra Ladoga. Risto hade skaffat finska lantmäteriets karta över Salmi och ön Lunkula. Han ville att jag skulle veta exakt var min farmors jord var belägen.

Min farmor **Pelagea Titoff** hade skrivit sitt testamente i mars 1943. Däri önskade hon att hennes framlidne sons (han var enda barnet) barn Anna, Anja och Marjatta Titoff skulle arva hennes jord på ön.

Detta testamente återfann jag först 2001. Och jag är den enda som kan återvända till farmors jord eftersom båda mina systrar är döda.

Åter på "ruta ett"

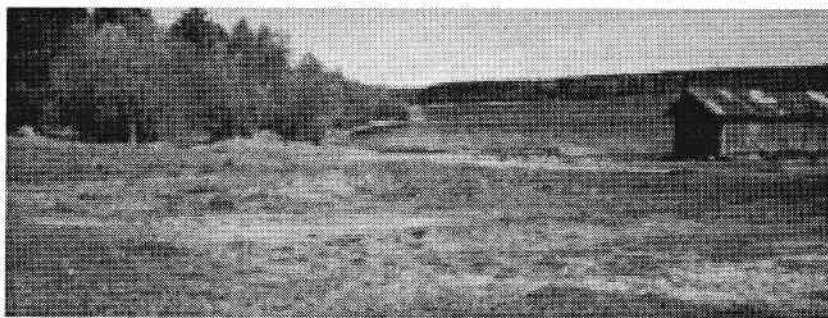
Jag kunde åter trampa farmors jord, och även mina morföräldrars jord. Det var en förunderlig känsla att åter stå på "ruta ett".

Innan jag åkte över till ön gick jag ner till Ladogas vatten och döpte mig själv däri. På farmors jordegendom tog jag sedan sand i en flaska och förde sanden till Sverige. Just den sanden ska ligga på min kista när den dagen kommer.

Sankt Nikolai-kyrkan i Salmi besökte jag också. Skrämmande att se detta förfall av mina förfäders kyrka. Kyrkogården intill, där bl a min far är begravd, letades också upp. Men de flesta gravstenar var bortförda eller sönderkörda.

Min pigga moster

På hemresan fick jag även besöka minnesmonumentet i Joensuu över stupade karelska män. Jag fann min pappas namn bland dem.

Rättmätiga ägarinnan **Marjatta Titoff** har åter trampat sina fäders jord på ön Lunkula i Ladoga. Denna strandäng är hennes genom farmors testamente.

Min moster **Glofiira Rabinä** fick i mig en ny dotter.

Risto hade före resan letat upp en moster till mig, **Glofiira Rabinä**, 83 år gammal. Hon bor inte långt från Risto. Jag fick träffa en underbart vital kvinna. Hon kunde berätta om flykten från ön Lunkula, att hon tillhörde den sista gruppen som evakuerades innan bron sprängdes av finnarna.

Släktens näsa

Glofiira kunde också berätta var alla mina släktingar hade bott på ön.

Efter kriget hade Glofiira varit där två gånger, och en gång hade hon flugit över ön.

Hon tog emot mig med öppna armar, och trots att hon har fem egna

barn och många barnbarn så tycker hon att hon har fått en dotter i mig.

Hon tryckte mig på näsan och sade att jag hade släktens potatisnäsa. Allt detta gjorde att jag plötsligt kände att jag hade fått tillbaka min ursprungliga familj.

Kärleksgåva

Jag har av moster Glofiira fått två underbara gåvor, "kärleksgåvor". Det var två anteckningsböcker fulla med information om vår släkt och framför allt om livet på Lunkula. Hon skrev ner dem för tio år sedan då hon var allvarligt sjuk. Hon trodde att hon skulle dö och kände sig tvungen att skriva ner allt hon visste om livet på ön. Karelen fick inte glömmas bort.

Hon tyckte nu, år 2002, att det var en mening, eller som Glofiira säger det, "tarkoitus", med att hon skrev böckerna och att de var ämnade åt mig.

Nu släpper jag aldrig mer Finland. Från nu skall jag tillbringa mycket tid i Finland, förhoppningsvis också på farmors jord.

Text och bilder: **Marjatta Titoff**

Norjevägen 47
294 76 Sölvesborg
Tel: 0456-311 37.

Ett arkiv-fynd

Besökte nyligen Stadsarkivet i Gävle. Där finns tex hela arkivet från Hjälpkommitténs länskommitté i Gävleborg.

I Folkrorelsernas arkiv fanns en del kompletterande dokument, även brev från föräldrarna till barn som bodde på barnhem i Forsa (utanför Hudiksvall), både i översättning och original!

Bland cirkulär och protokoll fann jag en minnesanteckning från en konferens i oktober 1944, troligen nedskri-

ven av Folke Löfgren, ordf. för länskommittén i Gävleborg:

"Östberg: Bra att de inte kan tala finska när de kommer hem så förstår föräldrarna inte när de uttrycker sitt missnöje med förhållandena hemma!"

Det är alltså advokat Lars Östberg, högste verkställande chef för hjälpsverksamheten, som försökte skämta bort krigsbarnens förlust av sitt finska språk på detta sätt.

Kai Rosnell

Välbesökt utställning med Sirpo Virtanens konstverk

Finlands ambassad och Lohja Stadshus får var sin tavla

Utställningen av krigsbarnet Sirpo Virtanens efterlämnade konstverk blev lyckad. Framför allt hans syskon i Lohja, Finland, uppskattade att brodern uppmärksammades med en utställning mitt i Stockholm, Finlandsinstitutet, en hel vecka (4-8 nov).

Per-Mikael Engberg, minister på Finlands ambassad, uttryckte sin tillfredsställelse med arrangemanget vid vernissagen som samlade cirka 50 personer.

Bland dem fanns många gamla vänner med anknytning till Fårö där Sirpo ofta vistades, samt kolleger från Nyckelviksskolan, och en hel del krigsbarn.

Sirpos kollega Stina Strandberg och Berit Ovelid från Stockholmsföreningen svarade för konstutställningen, medan Hilikka Mälärstedt hade gjort minnesutställningen med foton och brev, som gav en djupare bild av konstnären som människa och krigsbarn.

De utställda konstverken, främst grafik, var kanske något sorgsna i tonen.

Ett av verken skänktes av syskonen som gåva till ambassaden och överlämnades vid ett besök där den 29 november av Doris Emanuelsson, ordf, i Stockholmsföreningen.

Även arrangerande Stockholmsföreningen fick behålla några blad.

Några av Sirpo Virtanens verk ska också, enligt planerna, beredas plats i Stadshuset i Lohja (Lojo) samt i stadens bibliotek.

Text och foto: Kai Rosnell

Siina Strandberg, Sirpo Virtanens kollega, var huvudansvarig för konstutställningen. Här med Sirpos syster Anneli Virtanen.

Gudrun Sandström, Sirpos mångåriga vän och kollega (t v), var glad att så många av konstnärens släktingar kommit. Ovan Sirpos tvillingbror Tapio och äldste broderns fru Ina, nedan brodern Urmas och Hilikka Mälärstedt som svarat för minnesutställningen.

Nya uppsatser:

Fosterföräldrarna var över- och medelklass

De flesta fosterföräldrarna till de finska krigsbarnen hörde till medel- och överklassen, eller så var de lantbrukare. Arbetarklassen – som barnen i regel tillhörde – var klart underrepresenterad.

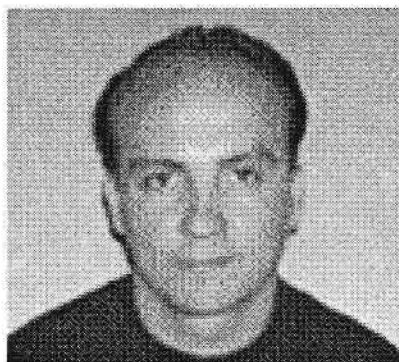
Det bekräftas av en studie som **Paul Epäily**s utförd vid Göteborgs universitet. Han har presenterat resultatet i en D-uppsats.

Förf. har studerat de arkiv som lokalkommittéerna i Göteborg och Skaraborg deponerat på Landsarkivet i Göteborg. Där kan man finna dokument om fosterföräldrarna, framför allt intresseanmälningar, som inte finns i Riksarkivets samlingar.

Det var ju lokalkommittéerna som utsåg fosterhemmen och godkände eller förkastade dem. Förf. har undersökt hur det gick till, vilka kriterier som gällde, vilka direktiv som gavs uppifrån.

Epäily påvisar sambandet med den tidigare krigsbarnsverksamheten direkt efter första världskriget då tusentals tyska och österrikiska barn sändes bort, bl a till Sverige. Den aktionen, inte ens tjugo år gammal, var fortfarande i färskt minne hos aktörerna. (Om denna första krigsbarnsverksamhet har Monika Janfelt skrivit en uttömmande doktorsavhandling.)

Förf. har också undersökt motiven för fosterföräldrarna att ta emot ett finskt barn och funnit sex huvudgrup-

Paul Epäily

per: humanitära, romantiska, ekonomiska, emotionella, kollegiala samt pliktmotivet.

Epäily har jämfört fosterföräldrarnas socialgrupper i Skaraborg och Göteborg och funnit intressanta siffror.

Han undersökte 369 fosterhem i Skaraborg och 377 i Göteborg. 54 hem i Skaraborg hörde till socialgrupp I (storföretagare, godsägare, högre tjänstemän, akademiker m m), men 98 i Göteborg.

Till socialgrupp II (småföretagare, lägre tjänstemän, affärsanställda m fl) hörde 64 Skaraborgs-hem, och 67 i Göteborg.

Socialgrupp III (bönder, brukare, arrendatorer) tillhörde 88 hem i Skaraborg, men bara två i Göteborg, fullt naturligt eftersom det inte brukas så mycket åkerjord i storstäder.

Elva hem i Skaraborg och fyra i Göteborg hörde till socialgrupp IV (hant-

verkare utan mästartitel, kvalificerade yrkesarbetare m fl).

Men det finns en stor grupp som Epäily inte kunnat klassificera: 151 i Skaraborg med titeln fru, fröken eller herr, motsvarande siffra för Göteborg var 125. Dessutom finns en grupp på 74 hem i Göteborg som inte uppgivit någon titel alls, "okänd" verksamhet.

Det hade varit möjligt att åtminstone kraftigt reducera dessa siffror av "okända" genom att studera den tidens telefonkataloger, men det skulle naturligtvis tagit avsevärt längre tid och krävt mycket mera arbete.

Det är möjligt att "arbetarklassens" påstådda underrepresentation skulle minska, att samhällsklasserna skulle vara jämnare representerade om man hade tillgång till dessa uppgifter.

Att arbetarhemmen med finskt krigsbarn ändå var förhållandevis få beror säkert, menar Epäily, på de kriterier som satts upp, främst att den ekonomiska situationen skulle vara bra, och man skulle ha tillräckligt med bostadsutrymme.

Uppsatsen är mycket bra skriven och tillför en hel del kunskap som tidigare var okänd för mig.

Kai Rosnell

Paul Epäily: Fosterföräldrar. En studie av de finska krigsbarnens svenska fosterföräldrar 1939-1947. Historiska institutionen, Göteborgs Universitet. D-uppsats VT 2001.

Om krigsbarnens självbilder

Hurudana är finska krigsbarns självbilder?

Vad menas med "självbild"? Ens uppfattning om sig själv, gissar jag. Ordet finns inte ens i Nationalencyklopedins ordlista.

Therese Löfgren och **Anna Triches**, studerande vid Högskolan i Kalmar, har studerat finska krigsbarns självbilder och redovisat resultatet i en B-uppsats.

De har efter intervjuer med fyra f d finska krigsbarn (ett mycket litet urval!) tolkat hur en positiv eller negativ självbild utvecklats. De kommer fram till att självbilderna har formats beroende

på hur barnen bemöttes och togs emot när de kom till Sverige, och när de återvände till Finland.

"Om barnet fick ett dåligt bemötande och oförståelse i sin socialisation som fosterbarn i Sverige kunde självbilderna påverkas negativt", skriver författarna. "Men denna självbild hade möjlighet att förändras i resocialisationen i Finland, om barnet fick spegla sig i positiva responser som framkallade en bra självbild."

Författarna har egentligen genom sin studie bara bekräftat det självklara:

Ett resultat som författarna inte väntat sig av studien var den roll som

mötena med andra krigsbarn spelade: tillsammans kunde dessa ödeskamrater "dela den glädje och sorg de upplevt i sin barndom. De lyssnar och förstår varandra utan att de behöver en förklaring till varandras handlingar."

Det är ändå positivt att ämnet "finska krigsbarn" blir föremål för studier och forskning. Det finns hur mycket som helst kvar att utforska – ämnen saknas inte.

Kai Rosnell

Therese Löfgren, Anna Triches: Borta bra... En studie om finska krigsbarns självbilder. B-uppsats sociologi, VT 2002. Institutionen för humaniora och samhällsvetenskap, Högskolan i Kalmar.

Varför två enkäter?

Varför blev det två olika enkäter?

I början av år 2001 skickades en enkät ut till medlemmarna i några av lokalföreningarna.

Vi kallar den för Enkät B. Den skickades till ca 300 personer.

Vi upptäckte dock att den borde utformas på ett delvis annat sätt. Pentti Käppi och Sinikka Ortmark Almgren arbetade om frågeformuläret. Man gjorde om en del av frågorna till kryssfrågor som ofta är lättare att besvara. Samtidigt kompletterades enkäten med t.ex. fler personliga uppgifter, mera om förhållandena i Finland före resan.

En omfattande och viktig avdelning benämnd "Nuvarande situation" lades till.

Enkät A kallar jag den omarbetade enkäten som skickades ut senare under våren 2001. Den blev störst eftersom den skickades till alla medlemmar samt till ytterligare f.d. medlemmar och andra, till ca 700 personer.

Enkät A sammanställdes under 2001-2002 och redovisades i samband med RFK:s tioårsjubileum i maj 2002. Enkät A besvarades av 265 personer, 38 %, 76 män och 189 kvinnor.

Enkät B hann besvaras av 87 personer, ca 35 %, 23 män och 64 kvinnor, innan Enkät A skickades ut. Av dessa har 59 personer, 15 män och 44 kvinnor, sedan även besvarat Enkät A.

Arbetet med sammanställning av Enkät B har bara börjat. Men följande uppgifter kan redan nu redovisas.

Hur många av syskonen skickades till Sverige?

Här svarade 20 personer/familjer,

22 %, att **alla** barnen i familjen skickades. Hälften av dessa var tvåbarnsfamiljer. Dessa barn skickades oftast samtidigt. I övriga familjer där alla barnen skickades kunde finnas upp till åtta barn. Barnen skickades i olika omgångar. I många av dessa familjer hade flera av barnen då redan återvänt till Finland. I sex av familjerna fanns endast ett barn.

Placerades ev. syskon på samma ort?

Här svarar 37 personer, 42 %, ja. Syskon placerades på samma ort.

22 personer, 25 %, svarar nej. 26 personer, 29 %, kom ensamma utan syskon och två personer vet ej.

Vistades du någon tid på uppsamlingsläger/sjukhus/barnhem? (Innan du hamnade i fosterhemmet?)

Av de svarande har endast 26 st (9 män och 17 kvinnor), 29 %, svarat att de kom direkt till fosterhemmet. Övriga 71 % hamnade först i uppsamlingsläger, på sjukhus eller på barnhem. Fem st vet ej.

I Enkät A svarade 41 personer, (13 män och 28 kvinnor), 15 %, att de vistats på barnhem (sjukhus och läger inte inräknat) en eller flera gånger. Enligt Enkät B har nio personer, 10 %, vistats på barnhem (sjukhus och läger inte inräknat).

Jag återkommer med fler uppgifter i kommande nummer av MN.

Än en gång ett stort tack till alla som tagit sig tid att besvara enkäterna.

Pirkko Ahlin

Resmål 2003? Slagfälten i Karelen

I flera år har det arrangerats resor till vinter- och fortsättningskrigets slagfält, och resorna har varit populära.

Nästa sommar finns en resa tillräntalagd för krigsbarn till krigsskådeplatser på Karelska näset. Arrangör är resebyrån LomaLinja i Tammerfors som sysslat med liknande resor några år.

Resan är planerad till 5-8 juni 2003, och man tänker besöka Viborg, Äyräpää, Taipale, Siiranmäki, Terijoki, Kuuterselkä, Summa och Tali-Ihantila. Resrutten på finska sidan skulle vara Tammerfors, Riihimäki, Helsingfors, Lahti, Kouvolan, Villmanstrand, Nuijamaa. Man kan hoppa på resan från dessa orter. De som kommer från Sverige plockas upp vid färjeterminalen i Helsingfors.

Som reseguider har tjänstgjort krigshistoriska experter, och så blir fallet även denna gång: överstelöjtnant **Heikki Marttinen** klarar även svenska och engelska.

Priset uppskattas preliminärt till 320 Euro (cirka 3 000 kr). Även om inte tillräckligt många krigsbarn anmäler sig så genomförs resan ändå eftersom den är öppen för alla.

Finns det intresse för resan bland krigsbarn i Sverige och deras släkt och vänner? Ta i så fall preliminärkontakt med **Risto Vasara** i St Michel, tel 00358-15611598 eller 00358-408393904.

Slutlig beställning av resan görs senare till resebyrån.

TERVE! Finska krigsbarn i Skåne berättar

Skåneföreningen Finska Krigsbarn manifesterar sitt 10-årsjubileum med att ge ut en publikation benämnd **TERVE! Finska krigsbarn i Skåne berättar**.

Det är inte enbart en minnes- eller jubileumsskrift, utan ett dokument som närmast i antologins form skildrar krigsbarnens öden.

En artikel med en tillbakablick på Finlands tre krig och genomförandet

av barntransporterna följs av en rad personliga beskrivningar av barnomsupplevelser eller händelser i vuxenlivet.

Flera vittnar om ett allt igenom lyckligt liv här. Men alltför många lever med minnen, som ingen människa egentligen skulle behöva ha. Vi berövades vår barndom, föräldrar berövades sina barn.

TERVE! Finska krigsbarn i Skåne berättar, omfattar 32 sidor + omslagets 4, är illustrerad.

Priset är 50 kr, med porto och oukostnader 72 kr. För två ex betalar du 120, tre 190, fyra 240, fem 300, sex 350, sju 400, åtta 450 kr.

Sätt in beloppet på Skåneföreningens postgirokonto 134419-1, notera antal ex samt beställarens namn och adress.

På gång i lokalföreningarna

Gävle-Dala 10 år!

Gävle-Dala inbjuder till sitt 10-årsjubileum **lördag 15 februari** 2003 kl 16 på **Hotell Gustaf Vasa** i Borlänge.

Efter årsmötesförhandlingarna följer festmiddag med musikunderhållning och dans.

Personlig inbjudan till Gävle-Dalas medlemmar. Övriga anmäler sig till **Marja Hellstenius**, Tibble 156, 793 36 Leksand, tel 0247-34649, senast 15 januari.

Pris 190 kr för Gävle-Dalas medlemmar, 240 för övriga (exklusive dryck).

Avgiften ska betalas senast 31 jan till Gävle-Dala Lokalförening, Finska Krigsbarn, pg 928185-8.

Meddela om du önskar specialkost eller vegetarisk kost.

Övernattningmöjligheter: **Hotell Gustaf Vasa**, Tunagatan 1, Borlänge, nära järnvägsstationen, dubbelrum 325 kr per person och natt, enkelrum 540 kr, inklusive frukostbuffé. Boka själv, tel 0243-217400, bokningskod: Finska krigsbarn.

Enklare alternativ: **Haga vandrarhem**, Djäknegatan 2, en km från centrum, 150 kr/natt, tel 0243-827 28, eller **STF vandrarhem** Kornstigen 23, två km från centrum, 150 kr/natt, tel 0243-227615. Boka kvickt, det är sportlov!

Göteborg

Sönd 8 dec kl 15: **Helmi Erving-Odelberg**: Resan till Chokladlandet. Immigrantinstitutet, Katrinedalsg. 43, Borås.

Sönd 8 dec kl 15: **självständighetsdagen** firas, Blackevägen 1, Gbg.

Mellansverige

Årsmötet arrangeras i Karlstad **lördag den 5 april** 2003.

Ostkusten

Medlemsmöte torsdag 23 jan kl 19 hos Aino Samuelsson, Döder-hultsv. 14, Oskarshamn. Anmäl till Ull-Britt, tel 0491-18408.

Årsmöte **lördag 15 mars** kl 16 hos Aino Samuelsson.

Visby

Medlemsmöte **tisdag den 28 jan** kl 18, Kafé Björkstugan, Visby. Kontakta Liisa Raita, 0498-360 78.

Skåne

Tioårsjubileum 6 dec. Frostavallen kl 16. Info: Annikki Nilsson, tel 046-120253.

Årsmöte 15 mars i Odd Fellows lokal i Helsingborg.

Stockholm

Medlemsmöten i regel sista torsdagen i månaden på Kristinehovs Malmgård, Kristinehovsg. 2, Stockholm, kl 18.30. Anmäl i förväg till Anja Brimark, tel 08-7710840, eller Hillevi Näsström, tel 08-85017823.

Julfest **lördag 14 dec** kl 13.30, julbord 90 kr (egen dryck), ta med julklapp för ca 20 kr.

Torsdag 30 jan: Raija-Liisa Kianto om sin far författaren **Ilmari Kianto** och sin krigsbarnstid.

Söndag 16 februari: Finnungen, teater på Finlandsinstitutet, Snickarbacken 2. Se sidan 6, samt dagspresen för närmare tidpunkt.

Torsdag 27 feb: Toini Artell om sin morbror **Unto Mononen**, berömd för "Satumaa" m fl odödliga sånger.

Torsdag 27 mars: Årsmöte.

Lördag 24 maj: Vårfest.

Tänker du flytta?

Meddela redaktionen!

RFK-info

Riksmötet 2003 äger rum helgen 25-27 april med Stockholmsföreningen som arrangör. Det blir i form av en kryssning till Åbo.

Närmare inbjudan i nästa nummer.

Uleåborg 13-15 juni 2003. Se nedan!

Hemsidor

RFK:s hemsida finner du på adressen: www.immi.se/krigsbarn

De finska hemsidorna är av god kvalitet med mycket innehåll. De finns på adressen:

www.sotalapsi.homestead.com

En hemsida om Karelen, kanske speciellt aktuell i detta nummer av vår tidning:

<http://www.prokarelia.net/se/>

Då får du upp den svenskspråkiga versionen.

Sidan skämmas dock av den felstavade latinska devisen "Quosque tandem?". Skall vara "Quosque tandem?" (Hur länge ännu?).

Mer därom i nästa nummer.

Romano Prodi blir beskyddare för Oulu-träffen

Krigsbarnen i Uleåborg (Oulu) har lyckats få Europa-kommissionens president **Romano Prodi** som officiell beskyddare för sin internationella krigsbarnsträff 13-15 juni 2003.

Vad det innebär rent praktiskt är svårt att veta. Men det betyder helt klart att begreppet "krigsbarn" nu är känt även inom EU. För han måste ju ha läst vad inbjudan innebar innan han accepterade.

Programmet för träffen är inte i detalj klart. Men i samband med mötet kommer **Interfew** att ha ett sammanträde igen. **Interfew** uttyds **International Federation of Evacuees and War children** och är ett samarbetsorgan som tv består av krigsbarnsförbunden i England, Finland och Sverige.

Syftet är att samordna insatserna för forskning och information i vårt ämne och söka bidrag för forskning och dokumentation från EU.

Mer om träffen finns på Internet: www.ouka.fi/vhdistykset/sotalapset

Ordföranden **Rauni Kemi** har adress: Hoikantie 14 B 15, FIN-90 500 Oulu, Finland, tel +358-8-345505.

Mer information dessutom i vårt nästa nummer.

Avs: RFK
c/o Kai Rosnell
Kölängsvägen 10
741 42 Knivsta

B-POST

Finskt pass billigare än vi trott!

Många finländare söker även svenskt medborgarskap

Den nya lagen om dubbelt medborgarskap har nu lagts fram för Finlands riksdag.

Om den godkänns – och allt talar för det – kan vi krigsbarn återfå vårt förlorade finska medborgarskap någon gång nästa år, till sommaren eller hösten.

Det blir ett ganska enkelt förfarande: en "anmälan" räcker, som dock bör lämnas personligen till Finlands ambassad eller något av Finlands konsulat eller honorärkonsuler i Sverige.

På den punkten finns det hopp om ändring så att posten och Internet kan förmedla anmälan.

Det kommer inte att kosta "skjortan" heller. Vi kommer undan med cirka 80 Euro (knapp 800 kr), enligt ambassadsekreterare Pasi Tuominen som berättade om förutsättningarna vid en träff i Stockholm 31 oktober, samma dag som regeringen överlämnade lagförslaget till riksdagen.

Andra uppgifter gör gällande att vi kan få det utan kostnad!

Våra barn omfattas också av den nya lagen: det räcker att en förälder har haft finskt medborgarskap, så kan också barnen genom en anmälan få det.

Men "anmälan" ska göras **inom fem år** från det att lagen träder i kraft!

Ett gammalt finskt pass.

Man behöver inte heller vara bosatt i Finland.

Vad har vi för nytta av att återfå det finska medborgarskapet?

– Det gäller främst identiteten, svarar Pasi Tuominen. Man får en bekräftelse på att man är finländare, igen.

De direkta fördelarna existerar inte. Dock får vi som finländare rösträtt vid riksdagsval och presidentval. Vi har alltså möjlighet att påverka politiken i Finland. Dock inte kommunpolitiken så länge vi inte är skrivna i Finland.

Vi får två pass. Vilket ska man an-

vända vid en resa till USA, till exempel?

– Det som du känner för, säger Pasi Tuominen.

Jag vill rekommendera **det som är mest praktiskt**. Det **kan** vara det svenska passet.

Om man råkar vara född i "Viborg, Finland" – det står ju i passet – kan det bli problem med immigrationsmyndigheterna i USA. "Viborg ligger ju i Ryssland", kan de svara och sedan bolla ärendet sinsemellan.

Det hände Marjaana Hansson, Stockholm, vid ett par tillfällen i New York.

Det är ju onödigt att utmana den amerikanska okunnigheten om geografiska och historiska förhållanden.

Finlands ambassad i Stockholm räknar med att behöva förstärka personalen med fem nyanställda.

Det lär bli ett visst tryck också på de svenska myndigheterna: många finländare i Sverige kan äntligen ta steget att söka svenskt medborgarskap, nu när de inte riskerar att mista sitt finska!

Danmark är helt kallsinnigt till idén om dubbelt medborgarskap, medan Norge inte är helt avvisande men avvaktar.

Kai Rosnell

Hur många heter likadant som du?

Befolkningsregistret i Finland har ett par intressanta hemsidor om namn.

Den första är helt finsk och ger möjlighet att se var någonstans ett visst efternamn är vanligast.

Man skriver in efternamnet i rutan, markerar t ex -1944 och klickar på HAE

(sök). Strax visas en karta med två-fyra orter där namnet i fråga förekommer.

<http://192.49.206.69/sukunimi/sukunimi.asp>

Den andra sidan är lite roligare.

Där får du reda på hur många som heter likadant som du. Du kan också

studera statistik över de vanligaste namnen under olika tidsperioder. De äldsta namnen är från 1800-talet.

<https://192.49.222.187/>

[Nimipalvelu.r/](#)

[nimipalvelu_index.r.htm](#)

Tapani Rossi